СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 126. Джерзі Сиґі, Н. Дж., середа, 2-го червня, 1937. VOL. XLV. No. 126. Jersey City, N. J., Wednesday, June 2, 1937. THREE CENTS

5 УБИТИХ, ДЕСЯТКИ РАНЕНИХ У СТАЛЕВИХ ЗАВОРУШЕННЯХ

ШІКАҐО. — Коло брам фабрики підприємства „Републик Стіл Корпорейщен" в Савт Шікаґо прийшло в неділю зполудня до крівавої бійки між страйкуючими робітниками, що хотіли заняти фабрику, й міською поліцією. Внаслідок цеї бійки досі вмерло 5 осіб, десятки гоять рани по шпиталях і приватних домах.

Юнійні провідники кажуть, що поліція виступила з небувалою жорстокістю й зовсім не була спровокована; а поліція каже, що вона вжила пальної зброї аж на власну оборону. Юнія домагається обвинувачення поліцаїв, що брали участь у бійці, як звичайних убивників.

Стейтовий ґубернатор робить заходи, щоб довести до переговорів між підприємством і страйкуючими робітниками.

СВЯТКУЮТЬ ДЕНЬ ПАМЯТИ.

ВАШИНҐТОН. — Святкування національного свята „Меморієл Дей" останньої неділі зазначилося, як звичайно, участю релігійних і ветеранських організацій. Новиною в цьому святкуванню цього року були часті натяки бесідників на перегони в зброєнню між державами світу.

СЕНАТОР БОРА ДОМАГАЄТЬСЯ ПРИМІНЕННЯ ЗАКОНУ ПРО НЕВТРАЛЬНІСТЬ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Вилйем Бора виступив з публичним домаганням, щоб американський уряд признав німецьке бомбардування еспанського міста Альмерії военним актом, що починає війну між Еспанією й Німеччиною, а тимсамим став примінювати закон про невтральність.

Еспанський посол заявив, що він буде старатися добитись виявлення офіційного становища *Злучених* Держав у теперішній ситуації. Секретар стейту Гол відмовився покищо дати ґазетярам якунебудь заяву в еспанській справі.

ЗАЛІЗНИЧІ ЮНІЇ И СТАЛЕВИЙ СТРАЙК.

ЙОНҐСТАВН (Огайо). — Пять великих юній залізничих робітників постановили відбути конференцію з Організаційним Комітетом Сталевих Робітників у справі перевозу залізницями виробів сталевих фабрик, занятих страйком, та про довіз поживи страйколомам.

ҐРІЗЬБА СТРАЙКУ ТАКСІВОК.

НЮ ЙОРК. — Відділ 819 юнії візників таксівок, що належить до Американської Федерації Праці, постановив вийти на страйк, як підприємства не признають юнії та „закритої шапи".

Підприємці говорять покищо про мінімальну тижневу заплату, але не про признання „закритої шапи".

УРЯДОВЕ БЮРО ПРОТИ КОМПАНІЙНОЇ ЮНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин приказала нафтовому підприємству „Шел Ко. оф Каліфорнія" не признавати більше створеної цим підприємством компанійної юнії за представницю робітників, а вести переговори за умовини праці з 5 робітничими юніями, що їх створили самі робітники.

ШПИТАЛЬНИЙ ДОГЛЯДАЧ УБИВ ПАЦІЄНТА.

ПОКІПСІ (Ню Йорк). — У місцевім стейтовім шпиталі для умово хорих помер 58-літній пацієнт Алексис Ст. Пієр. Посмертна автопсія ствердила, що він помер від внутрішніх кровотоків, спричинених тяжкими побоями.

Розслід заряду шпиталю й поліції показав, що як цей пацієнт став неспокійний, шпитальний доглядач Винсент А. Кері став його вспокоювати. Між ним і пацієнтом прийшло до бійки. Кері остаточно скупав силою пацієнта, а потім заніс його до ліжка. Незадовго пацієєт дістав тяжкі болі, а потім помер.

Прокураторія домагається судження послуґача за вбивство другого ступня.

ПОЛІЦАЇ АРЕШТОВАНІ ЗА ШУЛЄРСТВО.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала за шулерську гру 5 поліційних детективів та 20 уніформованих поліцаїв, пійманих при грі на основі донесення жінки одного поліцая, котрий у цій грі програвав усю свою платню.

Дирекція поліції завісила арештованих в урядуванню.

РУЗВЕЛТ СПОДІВАЄТЬСЯ СТО МІЛЮНІВ ВІД БАГАЧІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заявив ґазетярам, що він сподівається добути для федерального скарбу 100 міліонів долярів на рік своїм виступом проти багачів, що викручуються від плачення податків.

УСТУПЛЕННЯ ЯПОНСЬКОГО КАБІНЕТУ.

Дві найбільші японські політичні партії, Сеюкай і Мінсейто, рішили на спільних зборах, що теперішній японський кабінет міністрів, під проводом премієра Гояші, повинен уступити, бо він не виконав своєї задачі в напрямку внутрішньої консолідації японського народу, а також у напрямку національної оборони.

СМЕРТЬ ВІД СОНЯШНОГО УДАРУ.

Четверо дітей Михайла Свергуна в Скольому, у віці від трьох до восьмох літ, підчас забави на подвірю захворіло від соняшного удару на запалення мозкових-опон. Хоч була негайна лікарська поміч, троє дітей померло першої днини, а найстарша дитина, літ 8 — догорає.

ДЕСЯТЬ МІСЯЦІВ БЕЗ ДОЩУ.

В північно-східних провінціях Китаю, де був голод, який захопив собою 25,000,000 населення, від серпня м. р. не впала ні одна краплина дощу. Населення живиться корою й корінням з малою домішкою збіжжя.

СКЛЯНІ ДОМИ В ТІРАНІ.

Столиця Альбанії Тірана модернізується чимраз дужче. Саме тепер почали там будувати скляні доми. Такі доми, майже в цілости скляної конструкції, монтують із нерозбивного скла, яке спроваджують із закордонних гут.

Ці доми будує маґістрат Тірани для професорів академії наук. Цей експеримент, спертий на досвідах в Англії й Америці, має причинитися до популяризації нерозбивного скла по містах. Імовірно за кулісами цієї справи скривається концесії, що її альбанський уряд дав англійському підприємству на виключне право переведення електрифікації.

КАТАСТРОФА В КІНІ.

В естонському містечку Кілінґінеме висвітлювали фільму для шкільної дітвори. З невідомої причини фільма спалахнула вогнем. Серед дітвори настав переполох. Учитель звелів дітям положитися на долівку. Замісць того діти кидалися просто у вогонь, бо фільмовий апарат стояв коло дверей. Кільканацять дітей вискочило з салі, що знаходилася на другому поверсі, на вулицю. Тимчасом настала експльозія і ціла саля станула у вогні. На дітях зайнялося вбрання. Дві дівчинки згоріли живцем, двоє дітей умерло в шпиталі, куди перевезли 49 попечених дітей. Двацять кілька дітей попеклося легко.

ЗГОРІВ ПАКЕТ СОВЄТСЬКОЇ ДЕРЖПОЗИЧКИ.

Часописи повідомляють з Москви, що там згорів пакет совєтської державної позички вартости двох міліонів рублів. Самохід, що віз цілі белі цих вартісних паперів, з ближче досі невиясненої причини запалився. Заки пожежна сторожа змогла успішно інтервеніювати, кілька пачок держпозички згоріло.

ПЯТЕРНЯТА МАЮТЬ ТРИ РОКИ.

Пятернята Діонів відсвяткували свої треті уродини. Вони співали й бубнили на бубнах до мікрофону. Івона, котра мала при уродженню 2 фунти й 6 унцій, має нині 31 фунтів; Анета, що при уродженню важила 2 фунти 4 унції, важить нині 31 і пів фунта, Цецилія важила при уродженню 2 фунти й 1 унцію, нині важить 31 фунтів. Емілія мала при уродженню 1 фунт 14 унцій, нині — 30 фунтів, а Марія при уродженню важила 1 фунт 10 унцій, нині — 28 фунтів. Їх маеток виносить майже міліон долярів.

ШАФА З ОТРУТАМИ.

На складі в одного лондонського антикваря виставлено недавно на прилюдний показ гарну різьблену шафку з таким написом: „У цій шафці переховувала Люкреція Борджія пляшечки з отрутою". Справді ця шафка містила в собі ріжні фляконечики і пляшечки з отрутаоми. Всі отруї дають негайний вислід. Хто напився вина з кількома краплинами отрути, тратив негайно память і попадав у передсмертні судороги. Найцікавіше з цієї шафки є те, що коли хтось хотів вломитись до шафки з отрутами (одинокий ключ мала Люкреція Борджія), то в тій хвилині відчинявся автоматично один фляконик, з якого витрискувала рідина, і по кількох хвилинах вломник уже не жив.

3,000 СУКОНЬ У СПАДЩИНІ.

„Дейлі Мейл" подає цікаву статтю одного зі своїх співробітників - істориків. У цій статті обговорює автор докладно спадщину англійської королеви Єлисавети.

Серед багатої спадщини цієї королеви було теж 3,000 дорогих суконь. Ці сукні, зроблені з найдорожчих англійських матерій, займали величезну ґардеробу королеви, розміщену у 18 кімнатах. Цими суконями займалися 8 служанок під проводом окремої одягальниці.

Після смерти королеви Єлисавети парлямент ухвалив не згодитись на купно нових суконь для її наслідниці королеви Анни.

НАЙДОВША ПОВІСТЬ.

Вже десять літ друкується на сторінках токійського щоденника „Ніші-Ніші Шімбун" повість, якої кінця ще до цеї пори не видно. Під теперішню пору вже йде 3,700-ний фейлетон повісти, якої кінця з терпеливістю очікують читачі. Треба догадуватися, що японські читачі належать до найлагідніших і найтерпеливіших людей на світі, бо до цеї пори ні один читач не запротестував проти продовжування повістевого солітра. А коли йде мова про автора повісти, то треба замітити, що перший автор помер три роки після того, коли зачала друкуватися ця повість. Видавець, бачучи, з яким успіхом читають люди цю повість, заанґажував „наслідника" автора, але цей довго не видержав, мабуть остогидло це йому. Дальший тяг повісти пише тепер уже семий з черги письменник.

ТЮТЮН І АЛЬКОГОЛЬ ШКОДЯТЬ НА ВУХА.

Д-р Г. Маршел Тейлор виступив у Лонґ Біч (Лонґ Айленд) на конвенції Американського Отольоґічного Союзу з рефератом, у котрім доказував що налогове вживання тютюну й алкоголю притуплює слух.

ПРОПАЛА КОРОБКА ДІЯМАНТІВ.

У головнім митнім уряді в Празі пропала дорога пачка з з 991 діямантами, вислана з Антверпії. Посилка була заадресована до одної з празьких шліфарень. Імовірно через помилку переслали посилку до іншої фірми, яка теж мала товар до митної оплати. Саму коробку без дорогоцінностей викинула Велтава на беріг за містом. Поліційне слідство не дало досі ніяких вислідів.

ЗАЛІЗНА РУДА НА ВОЛИНІ.

В околиці села Залізниця, рівенського повіту, відкрили багаті поклади залізної руди. Ляборатори́йні досліди виказали, що руда містить коло 52 прц. заліза та значну скількість манґану. Справою занялися міродатні чинники, що вислали туди комісію ґеольоґів. Кажуть, що новововідкрита залізна руда належить щодо якости до найкращих у Польщі.

ЧАСОПИСИ БЕЗ КРИМІНАЛЬНИХ ЗВІДОМЛЕНЬ.

Власти міста Мельбурн в Австралії заборонили місцевим щоденникам під загрозою карних санкцій поміщувати якінебудь звідомлення й репортажі про вбивства й морди. Про такі темні справи вистарчить дати в ґазеті кілька коротких, змістових речень, але не вільно з цього робити ніяких сензацій. Власти згаданого міста хочуть таким чином відзвичаїти людей від нездорових сензацій, що їх здебільша видумують самі репортери, й які спричинюють громадянству великі шкоди. Мельбурнські часописи запротестували, очевидно, проти тієї нової „прогибіції", вважаючи, що вона причиниться до зменшення числа читачів.

СЕНЗАЦІЙНА АФЕРА В СУДІ.

Бедґощ має неабияку сензацію. Після наглої смерти Т. Фудзінського, касієра городського суду в Бидґощі, виявилося, що він присвоїв собі понад 122 тисяч зл. Від 1935 р. аж до недавна фальшував книги, квіти і т. д., а ревізії не виявили його зловживань. Одному з ревізорів Фудзінський позичив по ревізії 2,000 зл. — як сам висловився. Тому Фудзінський часто виїздив на довший побут за кордон, а його жінка купила в 1928 р. велику каменицю, уладжувала гучні бенкети, носила футро за 5,000 зл., кульчики з брилянтами за 1,500 зл. Його помешкання складалося з 9-ох кімнат гарно умебльованих. Тепер державний скарб заінтабулювався на камениці Фудзінської, крім того вона буде відповідати перед судом за присвоєння собі 120,000 зл.

НІМЕЦЬКІ КОРАБЛІ БОМБАРДУЮТЬ ЕСПАНСЬКУ ПРИСТАНЬ

ВАЛЄНСІЯ. — Пять німецьких военних кораблів зібралися минулого понеділка перед еспанською пристанню Альмерією, що знаходиться під правлінням лівого уряду, й отворили гарматній вогонь по місті. Вони вистрілили біля 300 набоїв і вбили біля 20 людей, а багато ранили. Знищили також багато будинків. На цей крок Німеччина рішилася тому, що літаки лівого уряду несподівано наїхали на німецький корабель „Дойтшлянд", що враз з англійськими й італійськими кораблями стояв спокійно в пристані при Балеарських островах, і кинули на нього дві бомби, які завдали кораблеві великі шкоди та вбили 24 вояків і 80 ранили.

ВИСТУПЛЕННЯ НІМЕЧЧИНИ И ІТАЛІЇ З КОМІТЕТУ НЕВТРУЧУВАННЯ В ЕСПАНСЬКІ СПРАВИ.

ЛОНДОН. — Німеччина заявила, що виступає з лондонського „комітету для невтручування в еспанські справи" і відтепер в еспанських справах поступатиме на власну руку. За Німеччиною відразу те саме зробила Італія, даючи тим доказ, що вповні сολідаризується з Німеччиною. Анґлійський міністер Іден просив Німеччину, щоб вона не робила нічого такого, що моглоб іще більше загострити нинішне положення. Німецький уряд запевнив, що на дальші репресії супроти Еспанії не піде. В німецьких кругах є таке переконання, що напад червоних літаків на корабель „Дойтшлянд" був ділом червоної провокації, щоб не допустити до залагодження еспанського конфлікту, для якого то залагодження в останніх часах враз з Анґлією працювала Німеччина, а навіть Італія. Інтернаціональні червоні струї волять викликати всесвітню війну, ніж потерпіти невдачу в Еспанії. В Москві виступ німецьких кораблів уважають початком всесвітньої війни.

В НІМЕЧЧИНІ СЛІДНЕ ЗАДОВОЛЕННЯ.

БЕРЛІН. — З Німеччини виїхали на Середземне море бойові морські частини для скріплення тих кораблів, що вже там перебувають. Вони мають приказ на кожну провокацію з боку червоних відповідати вогнем. З психольоґічного боку в Німеччині слідне успокоєння, а навіть задоволення з рішучої акції німецької фльоти. Німецький нарід по програній війні став дуже вражливий на всякі зневаги. Тепер німецький нарід задоволений, що на зневагу німецької фльоти остання теж відповіла ударом.

НАСТРІЙ У ЖЕНЕВІ.

ЖЕНЕВА. — Еспанський лівий уряд вніс формальний протест проти німецького бомбардування, яке він назвав „найбільшим нахабством супроти незалежної держави". Якраз тепер у Женеві відбуваються наради й настрій серед дипльоматів дуже напружений. Дехто є тої гадки, що це початок всесвітньої війни. Інші думають, що до всесвітньої війни не дійде, бо до неї не дадуться ніяк втягнути ні Анґлія ні Франція.

ЧЕРВОНИЙ МАРШАЛ ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО.

МОСКВА.—Червоний маршал І. Гамарник, який був одним з найчільніших провідників комуністичної партії, а також в останніх часах займав посаду заступника міністра військових справ, поповнив самогубство. Про його самогубство центральний комуністичний комітет дав офіційну оповістку, повідомляючи рівночасно, що небіжчик належав до тайних протисовєтських організацій, які працювали на шкоду сталінського режіму. Маршал Гамарник відзначився в своїй комуністичній діяльності в Україні. Рівночасно з комунікатом про його смерть центральний комітет подав до відома про ростріл чергових одинацятьох осіб на Далекому Сході, нібито за шпигунство в користь Японії.

СОВЄТСЬКА ЕКСПЕДИЦІЯ НА БІҐУНІ.

МОСКВА. — Совєтська експедиція, що виїхала на літаках до підбіґунових околиць, покищо не осягнула ніяких наукових досягнень, тільки пробивається в напрямку до самого біґуна. Совєтська преса тій експедиції надає величезного розголосу, скупчуючи на ній увагу свого населення. Для цеї ескпедиції московська радієва стація надавала спеціяльну програму, в якій брали участь накращі московські артисти. Ескпедиція, яка має теж надавчу стацію, вислала таку подяку: „В імені всіх членів експедиції ми дякуємо за ваші побажання. Ми безмірно щасливі, що оправдали довіря товариша Сталіна, партії й уряду". Про нарід ані словечка.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МАЄТКИ Й ОБОВЯЗКИ

Коли недавно тому помер американський міліярдер Джан Д. Рокефелер, ґазети обчислили, що він дав за свого життя на ріжні добродійні й інші публичні цілі величезну суму: 530 міліонів долярів. Писалося притому, що Рокефелер не давав жертв насліпо, як це часто дає пересічний громадянин, котрий не має ні часу ні охоти розслідживати, чи допрошуючийся від нього чоловік заслугує на цю допомогу. Казали, що Рокефелер давав жертви в „науковий" спосіб, що він „опер давання допомог на бизнесові основи", себто давав лиш таким людям і установам, котрі на це заслугували, за докладним розслідом спеціяльно для цього приготованих знавців. Підносили притому часописи і те, що через ці великі пожертвування Рокефелера за життя його посмертна спадщина значно зменшилась і що урядові дістанеться розмірно невеликий податок. У цей спосіб смерть Рокефелера, колись найбагатшого чоловіка в Америці, якщо й не в цілому світі, піднесла питання: чи краще для громадянства, щоб чоловік розділював свій маєток самий, чи краще, щоб його розділював уряд, забравши відповідну частину як спадковий податок.

Подібне питання виринуло при недавнім процесі в справі спадщини по американським міліонері Волдорфі Асторі. Федеральний уряд стягнув у 1922 році зо спадщини по ньому 10 міліонів 800 тисяч долярів податку, закидуючи притому, що покійний перед смертю переніс на своїх синів, з наміром викрутитися від спадкового податку, маєток вартости 46 міліонів долярів. На процесі, що його сини повели проти уряду за зворот 20 міліонів долярів неслушно побраного податку, пішло за те, чи не має людина свободно розпоряджатися своїм приватним маєтком ще далеко до смерти так, щоб її спадкоємці заплатили якнайменше податку?

Тепер президент Рузвелт підносить іще одно подібне питання. Він каже, що в Америці є багато багачів, які вживають прерізних засобів на те, щоб викручуватися від плачення податків федеральному урядові. Як примір такого ухилу президент подає одного багача, котрий справив собі приватний корабель, наняв багато моряків, дав їм платні, а потім домагався, щоб ці видатки відтягнути від його податку, трактуючи їх таксамо, як звичайні бизнесові видатки. У цей спосіб він думав зменшити податки федеральному урядові на 50,000 долярів. Багато людей скаже, що так повинно й бути; адже багач дав роботу багатьом робітникам. Але президент Рузвелт видимо стоїть зо становища, що видавання маєтку на приємності повинно бути податковане, бо вживати маєтку для продукції одно, а вживати його для консумції — друге.

Взявши всі питання разом, можемо в них побачити одну спільну течію: не тільки громадянство, але й уряд уже не признають людині необмеженого права розпоряджати своїм приватним маєтком так самовільно, як іще не так давно це в Америці признавано. Маєток потягає за собою публичні обовязки, від котрих не можна ухилятися.

ЧОМУ НЕ ВДАЛАСЯ КИЇВСЬКА ВИПРАВА 1920 РОКУ

Багато писалося в українській (ундівській) і польській пресі про похід 1920 р. Петлюри і Пілсудського в Україну. Писалося про причини невдачі цього походу. Але обидві сторони, і польська і петлюрівська, представляли цей похід як виправу „за нашу і вашу вольносць", виправу, якої метою було визволення України.

На книгарських полицях зявилася нова публікація польська на цю тему, публікація учасника виправи. Називається вона: **Ген. Т. Кутшеба, Виправа Кийовска 1920 року, Варшава 1937.** Отже в тій книзі зі слів самого Пілсудського показує автор-учасник, що ця виправа **зовсім не мала політичної цілі** („визволення"), що, навпаки, єдиним її завданням була ціль воєнно стратегічна. В р. 1918 і 19 большевицька Росія, проковтнувши Кавказ і Україну, поволі, але певно готувалася — „пише ген. Кутшеба — для походу на „привіслянський край", цебто Польщу. Тоді то вирішив Пілсудський зробити „превентивну офензиву". Це був єдиний засіб: активно вмішатися в грядучий біг подій, єдина можливість у грі, що була неминучою, мати якісь шанси успіху для Польщі. Кудиж та „превентивна офензива" мала йти? Очевидно, в Україну. Бо лише в тім напрямку можна було вдарити в джерело імперіяльної потуги Москви, бо лише „юг Росії" міг забезпечити запровіянтування наступаючої армії. Правда, хутко по занятті Києва поляки мусіли його покинути, як і взагалі майже цілу Україну, і робити відворот, але **ціль була осягнута**: російські війська, перетереблені і побиті підчас української кампанії, вже не могли, по відвороті поляків розвинути успішної офензиви в самій Польщі. Варшава була врятована. Але „чуд над Віслон" властиво стався ще над Дніпром... Внаслідок того, правда, українські мрії довелося залишити, але — як пише одна польська ґазета — „на сцені лишилася Польща в границях, несподіваних для 90% передвоєнного покоління поляків".

Чомуж не повстала Україна? Польські круги щиро чи вдавано старалися пояснити це тим, що, мовляв, українці не були приготовані до самостійного державного життя, ані не потрапили здобутися на потрібне зусилля, щоб вибороти собі самостійність.

Книга ген. Кутшеби кидає і на цю справу інше зовсім світло. Бо незалежно від намірів поляків моглиж українці творити зачатки своєї власної армії (а властиво вже існуючу розбудовувати), як творили зачатки своєї армії під Австрією поляки. Але вони того не зробили. Чому? Тому, що аранжери київської виправи не доцінили впливів польського великого панства в Україні. Політика того панства була того роду, що не могла з ним, ані з польським елементом в Україні взагалі симпатизувати українська людність. Ще Голуфко писав у своїй книзі „Через два фронти": „В Україні відбувсь історичний процес ліквідації великої польської земельної посілости" (не лише польської). Але в деяких кутках України „давній стан посідання штучно підтримувано при помочі жменьки польських вояків, що зо зброєю в руці стояли на сторожі маєтків польських маґнатів в Україні. Я відчував жаль і несмак до тих вояків, які з великої ідеї армії польської — пише Голуфко — зробили пародію, воскресаючи смутні традиції приватних військ кресових королевят". Були це — читаємо далі — „кондотієри, несвідомі наймити, які шумно називали себе польськими уланами і шволежерами". Оця шляхта, яка потворила собі приватне військо, **пише Голуфко**, більшу частину часу проводила в гулянках і полюванні, зовсім не випадкуючи в очах зреволюціонізованого українського народу своїх соціяльних привілеїв. Що дивного, що коли за тими „уланами" і „шволежерами" посунули правдиві, але теж польські, українська людність не вірила і не могла вірити, що вони будуть її „визволяти". Зовсім навпаки... Антипольська агітація впала на добре підготоване самими поляками ґрунт. Ось чому українське повстання на задах большевицької армії не розгорілося великим жаром у 1920 р.; ось чому мало охотників зголошувалося до Петлюри в його армію, що була союзницею польської. Тепер це виразно признає польський історик, очевидець подій. Тер щойно, бо передше на приказ маршала Пілсудського, мусів мовчати пятнадцять літ...

Ще нова наука на майбутне!

З ПОБУТУ ПОВІТОВИХ МІСТ У СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ

I.

Совєтська преса стоїть на послугах комуністичної диктатури і віддзеркалює в собі не те, що діється в житті, а головні наміри й пляни диктаторів більших і менших. З київського „Комуніста" або „Вістей" більше довідаєтеся про положення в Китаю, Японії, або в Еспанії, ніж про місцеве київське життя. А вже про життя в повітових містах України і не питай. „Столична" преса ним не цікавиться. Більше місця „Комуніст" віддає всесоюзним шаховим змаганням денебудь у Тифлісі, на Кавказі або дебатам у японськім парляменті. Тому читач совєтської преси може аж зрадіти тому, що „Вісти" від недавнього часу почали зрідка писати також про життя в повітових містах України. В ч. 107 з 11 травня є допис про **Білу Церкву**.

Біла Церква... Скільки історичних споминів звязано з цим іменем! Тут зібралася була 40-тисячна козацька рада під проводом Богдана Хмельницького після перемоги над польським військом під Корсунем 1648 року. В цій самій Білій Церкві Хмельницький мусів підписати катастрофальний договір 1651 р. після берестецької поразки. Після Андрусівського договору і Руїни Біла Церква опинилася в польських руках, і Семен Палій, вождь правобічного козацтва, мусів витратити багато зусиль, поки здобув це місто. І в ближчих до нас часах великі діла творилися навкруги Білої Церкви. Пригадаймо, що тут утворено полк січових стрільців, який у листопаді 1918 р. рушив на боротьбу проти Скоропадського і його „руських патріотів". Якаж тепер та Біла Церква, місто, що має коло 50 тисяч мешканців? „Вісти" пишуть, що в Білій Церкві є 16 народних шкіл, сільсько-господарський інститут, 2 технічні школи, обласна колгоспна (очевидно, сільсько-господарська) школа, всякі курси.

Якже виглядає Біла Церква назверх? „Пишаються білоцерківчани своїм великим майданом імени 10-річчя червоної армії", — пишуть „Вісти". Але на залізниці, на дворці — брудно, неохайно: „Звичайно, ніяких особливих коштів непотрібно для того, щоб вчасно мито вікна, підлоги, і щоб не текло зі стелі".

Яке культурне життя в Білій Церкві? На 50 тисяч мешканців є один-єдиний кіно-театр; у Білій Церкві нема театру. Єдина сцена є в клюбі будівельних робітників. В цім клюбі, „в маленькому приміщенні, в 5—6 прокурених кімнатах товчуться дорослі й діти".

З іншими будинками, що моглиб надаватися до театральних вистав, сталося те, що вони були віддані на приміщення для школярів. (Клюб промислової кооперації та будинок колективіста). „Цілу зиму ці культурні заклади були зачинені", — сумно зазначають „Вісти".

Є в Білій Церкві „палац піонірів", виховно-політична установа для молоді. Але й там — „робота занедбана, діти у Білій Церкві нудьгують". Ще гірше стоїть культурне життя на передмістях Білої Церкви, в яких ніколи не буває кінопересувки, не читають лекції". З цих причин мешканці Білої Церкви не стоять на високім рівні культури. Фактично відносини не змінилися, порівняно з життям під царською владою. Відомо, що некультурна людина не любить природи і тому її нищить. Приклад — в Олександрії, передмісті Білої Церкви, є „відомий на всю Україну чудовий парк" що колись належав графам Браницьким. Цей парк, — пишуть „Вісти", — „перебуває в неподобному стані. Ніхто його не доглядає, є випадки вирубування цього прекрасного масиву. В той же час голова міської ради Чалий скаржиться, що в місті є лиш один сад, де в літку дуже тісно, бо білоцерківчанам більше піти нікуди".

М. Л.

М. Костишин.

ГЕЙ, ВРАЗ!

(204-му відділові У. Н. Союзу).

Гей, враз! Гей, враз, брати, за діло!
Борня — це гасло нам святе.
Оріть лани відважно, сміло,
Засійте зерно золоте.

Бо світ хвилює, мов те море,
Кругом воркоче буревій,
Аж доки хвиля не заговорить:
Вставай! В огні край любий твій!

Гартуй стальне твоє завзяття,
Готовим будь під цю пору,
Щоб кинутись в палкі обняття,
Як прапор здійметься вгору.

Хай рветься бурею ідея,
Прямує чільно до мети,
Щоб в силі, в силі Прометея,
Батьківські скарби зберегти.

Хай слава, слава понесеться,
В світи безкраї, за кордон;
Чей злюща доля усміхнеться,
Як впаде „гнету Вавилон".

Гей, враз! Єднайте дужі лави,
Бо хвилю рішить слушний час:
З руїн роздертої держави
Він створить храм святий для нас.

— — — — — — — —

Гей, враз! Гей, враз, брати, за діло!
Борня це гасло нам святе.
Вперед шляхом бадьоро, сміло,
Хай спіє жниво золоте.

Хай з ним пропадуть всі деспоти,
Хай сонце світить тут і там,
Чей в усміх зміняться турботи,
Як в славі здвигнуть вільний храм.

КУХНЯ ЗА 100 ЛІТ.

Орґанізація господинь у Газі уладила в салях гостинниці „Вікторія" виставу під гаслом „Кухня за 100 літ".

Ця вистава дуже оригінальна, вводить публику в 2037 рік. Дівчата, які обслугують стійла, одягнені в ясні суконки, що не плямляться, обяснюють уладження кухонь. З цих кухонь щезнуть всі печі, опалювані вуглям, величезні шафи й вічний нелад, який можемо стрінути дуже часто в кухнях менше заможних осіб.

Замісць печей стоятимуть спеціяльні апарати, опалювані електричною енергією. У малих горнятках будуть сирі продукти, у яких варитимуть обід. Обід із 5 подань легко можна буде приготовити за 10—15 хвилин. Не буде теж клопотів із тереблінням бульби, усуванням костей, приладжуванням ярини. Те все виконуватиме електрична машина. У споживчих крамницях купуватимуть господині готові вже екстракти в кістках. Не буде клопотів із заставою і тарелями, бо господині вживатимуть маленьких полумисків, вилок, ножів та ложок. Більшість тарелів буде призначена тільки на один раз, значить, будуть зроблені з паперу. Змеханізування, стандаризування та облекшення всіх чинностей спричинить до деякої міри редукцію домашньої прислуги, але обмежить при тім теж працю господинь.

Найцікавішою новинкою майбутньої кухні буде те, що жінок могтимуть виручити і мужчини у варенні страв. На виставі задемонстровано також модель велитенських апровізаційних заведень. Буде це централя, яка перероблятиме харчові продукти на малі кісточка.

Хоч знавці висказують ріжні застереження дотично фантазії організаторок, всеж таки юрба глядачів заповнює від ранку до вечора просторі салі „Вікторії". Кожна з жінок хоче побачити кухню, в якій господаритимуть правнуки.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МЕРІФІЛД, ПА. Відділ 185 просить всіх своїх членів явитися на збори 6. червня, в годині 1-шій пополудні, бо маємо важні справи до полагодження. — В. Н., предс.; М. Р., секр.

Бронислав Нушич.

СЛОН

(Гумореска).

(2)

Що взагалі пічне зі слоном? Що їсть такий велитенський звір? Напевно їсть яких сто фунтів сіна! А може живе самим мясом? Тоді певно бодай одно теля на один раз! Боже, змилосердися наді мною!

Ніко наближався до своєї хати — перед ним і за ним майже все містечко... здавалося йому, що має до ніг привязані два млинські камені...

У дверях ждала вже на нього жінка, бо сусіди заздалегідь сказали їй, яке то щастя трапилося її чоловікові. Виглядала вона так, що навіть слон здригнувся на вид своєї нової господині.

Тимчасом Ніко із вдаваною веселістю розповідав жінці, як дешево купив слона, який бизнес зробив на ньому, бо — а хто знає це — товщ слона найвідповідніщий і дуже попитний матеріял для виробу ліпшого мила. Не міг надивуватися ввесь Калиновик, як миляриха врадувано приняла чоловіка разом із слоном.

Життя пішло своєю ходою, покищо спокійно. Цигани бубнили в купленний бубон, купець перемалював вивіску, на якій тепер іздалека вдаряв в очі прохожих напис: „Надзвичайна світова корінна торговля", а соксокуса спекли та зїли.

Лише Ніко, бідний Ніко був іще власником слона. Перші три дні Ніко не виходив із хати. В місті не називали його тепер інакше, як „Ніко зі слоном".

Сусідка потішувала:

— Зрештою, кумонько, ви не маєте дітей...

— То щож із того? Маю мати слона? Що ви сказали би, колиб вам щось таке привели до дому?

Друга сусідка доказувала:

— Звірина то звірина, людина призвичаєтьcя помало... Я маю кітку, яку дуже люблю...

Миляр і його жінка все говорили про слона.

— Мусиш признати, Ніко, що ти показався скінченим дурнем.

— Чому? Одні мають вдома страшні духи, другі блощиці, треті тещі, а ми маємо слона.

Тай так усе йшла така розмова, а при таких розмовах Софія поломила на голові чоловіка образ святого Миколи, кухонний гачок, дві ложки, бо все мусила мати щось у руках, як говорила.

Слон не звертав уваги на суперечки миляря та його жінки, лише жер усе, що попало. Насамперед зїв черешеньку, що її посадила Софія в день шлюбу, опісля поїв собі трохи Нікового білля, а викидав із нього на дорогу те, що йому не припало до смаку. Вночі забрався до городу та не оставив там ні травички. Рано набрав води в хобот, вимірив у вікно Максима, шевця із сусідства, та здув йому все снідання. Кімнату до половини залив водою. Найменша дитина зі страху впала у спазми, середуща розбила собі голову, найстарша малощо не вдушилася ложкою, шевцева мати, як утікала, впала замісць у двері в дзеркало, а челядник, як рятувався, вскочив на розпалену кухню. Вполудне швець вніс проти Ніка скаргу за відшкодування. Пополудні вчителька вийшла на прохід, аж тут нараз зпоза плота торкнувся її слон хоботом і вона непритомна впала на землю дуже й дуже непристойно.

Ніко був у розпуці! Що мав почати? Продати слона — хто його купить? Убити? Вистріл із рушниці найбільше подразнить звіра — купувати задля цього гармату — то задто коштовне! Може отруїти? Софія дала ввесь запас отруї на щурі, слон зїв із смаком, а на десер іще сім фунтів мила. Після такого пиру воркотів вдоволено та гладився хоботом по животі.

Ніко написав листа до окружного уряду. В листі заявив, що як прихильник освіти жертвує слона промисловій школі, а собі застерігає лише щоб слонові дочепили напис: „Дар миляря Ніка"...

Лист остався без відповіди.

Софія впала на добру думку! Ніко вночі виведе слона на поле й там оставить його... а він певно втікне в ліс. Як сказали, так зробили... Всеньку ніч не спала Софія, певно з радощів. Та раненько слон зявився перед хатою... видно припала йому до вподоби.

В десятій годині судовий возний приніс десять скарг, що їх внесли властиві винники. Тодіж Софія дала чоловікові стільки разів поза вуха та з погордою запримітила:

— Тепер іще можеш докупити собі носорога.

Ніко впав навколішки перед святим образом і в гарячій молитві просив Бога, щоб увільнив його від цієї язви, що впала на нього, а перекинув її на когось іншого, наприклад на його конкурента.

Прийшов день судової розправи. Ніко вибрався до суду, в одній руці держав судові завізвання, а в другій посторонок, до якого був привязаний слон. У суді зявилися десять селян, швець із родиною та вчителька. Шевський челядник прислав зі шпиталя потвердження, що має спалене сидження.

Суддя вислухав усіх обвинувачів, опісля взяв у руки ножиці й пообтинав собі нігті, а потім вийшов до сусідньої кімнати. Там випив кілька чарок горілки, потім вернувся до судової салі та із судейською повагою проголосив постанову, що ця справа підпадає під компетенцію суду. Ніка замкнули в арешті, а слона привязали до телеграфічного стовпа. На другий день перевели слона до громадського архіву.

Наш слон почувався в архіві дуже добре, як у себе вдома. Як йому кілька днів забули дати їсти, зїв акти процесу з часів князя Михайла I, а кілька днів пізніше підкріпився актами в справі реґуляції границь із часів Трицятьлітньої війни. Три дні опісля зїв свої власні акти і уже його більше не бачили.

(Із сербської мови переклав — М. Н.)

(Кінець).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 6. червня. Просимо членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. Член, що не прийде на збори заплатить 50 ц. кари.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Місячні збори Бр. Рождества Пресв. Богородиці, від. 259, відбудуться в неділю, 6. червня, в годині 2-гій пополудні, в галі парохіяльній, 4950 Савт Павліна вул. Просимо всіх членів конечно прийти на ті збори. На тих зборах будемо мали нагоду почути про конвенцію від нашого делеґата. — Андрій Фоца, рек. секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НА ПОМІЧ ЧИТАЧЕВІ.

Один анґлійський журнал у своїм останнім зшитку розглядає аж три книжки, написані про одну й ту саму справу. Одна книжка називається: Письменники й читачі. Друга: Як читати книжки? Третя: Як шукати фактів (у книжках)?

Отже всі ці книжки мають помогти читачеві при читанню книжок.

Звісно, такі книжки можна писати й видавати лиш у народі, котрий масово читає книжки. Наші люди такої помочі не потребують: вони книжок масово не читають.

СКІЛЬКИ НА НАС?

Пояснює Адолф Гокслі, автор книжки „Письменники й читачі", чому саме треба нині писати провідники для читачів книжок:

Кожного року в Европі й Америці задруковують друкарським чорнилом коло 20 тисяч міліонів фунтів деревної папки й паперової трави. Продукція ґазет у деяких краях є одним з найбільших промислів. Мовою анґлійською, французькою і німецькою появляється кожного року 40,000 нових книжок".

Скільки фунтів паперу задрукують рік-річно українськими буквами? Скільки ґазет продукує український народ? Скільки українських книжок виходить кожного року?

ПИСЬМЕННИК І ЧИТАЧ.

Каже автор цієї книжки:

„Що діється, як зо собою стрічаються письменник і читач? Який вплив має письменник на читача? Який вплив має читач на письменника? Які зверхні впливи впливають на їх відношення до себе?

Що булоб, якби таке спитався за українських письменників і українських читачів? Просто ніщо: український письменник може собі писати, але це на нікого впливу не буде мати: цього ніхто не буде читати.

НІХТО?

Себто, не так зовсім ніхто: хтось прочитає, але в порівнянню з читачами чужих книжок тих читачів дуже мало.

Коли автор книжки „Письменники й читачі" каже, що мовою анґлійською, французькою і німецькою появляється річно 40,000 нових книжок, то це значить, що кожного дня, від сходу до заходу сонця, появляється нових 110 книжок.

Під новою книжкою тут розуміється не один, свіжо видрукуваний примірник, але зовсім „новий титул", себто зовсім новий твір. Кожний такий твір має тисячі, а деякі навіть десятки, а то й сотки тисяч нових примірників.

Отже коли цими трьома мовами появляється кожного дня 110 нових творів, то чи візмуть усі українські читачі за цілий рік у руки пересічно 110 примірників кожної нової української книжки?

ТОГО ВИНА, ЩО ЙОГО ТУТ НЕМА.

Чому наші люди так мало читають?

Чи потрапить хто відповісти на це питання?

Звісно, нам здається, що це питання значить стільки, що питання: Кого треба за те винувати, що наші люди не читають книжок? Іншими словами: кого за це карати, „бити"?

Через те, що ми так розуміємо це питання, хто ставить подібне питання, звичайно розуміє, що не він винуватий, а хтось інший: Як він читач, то за нечитання винуватий письменник; як він письменник, то за нечитання винуватий читач.

Автор книжки „Письменники й читачі" думає, що замісць шукати винуватого, краще дивитися, що треба поправити в читачів, а що в письменників.

Є ЧИТАЧІ Й ЧИТАЧІ.

Каже він, що назагал можна сказати, що люди не люблять читати. Таке каже він і за себе самого: „Ми читаємо по міліонові слів на рік, але читати не любимо".

Він наводить слова іншого анґлійського письменника, котрий сказав: „Від чоловіка, що хоче читати книжку, треба відріжнити чоловіка, котрий хоче, щоб книжку читали".

Чи не показувалоб це на одну з причин, чому наші люди не читають книжок: заняті тяжкою працею, їм дуже тяжко зібратися до читання книжки, котра „не читається" (легко).

ЧОМУ КНИЖКА „НЕ ЧИТАЄТЬСЯ".

За те, що „книжка не читається" (легко), винуватий уже автор.

Але чи лиш автор? Чи не причетний при тому й читач?

Чому книжка написана тяжко? Чи не буває часто й таке, що добрий автор не напише книжки, котра „читається", бо серед його народу нема багато читачів, за кожну книжку автор може дістати лиш невеличку нагороду, а через те він не може присвятити написанню нової книжки більше часу й зробити її цікавішою, почитнішою?

ЯК ЧИТАТИ КНИЖКИ?

Гаролд Николсон, автор книжки „Як читати книжки", радить кожному читачеві спитатися передівсім себе зовсім чесно, чи він любить читати книжки, чи не любить.

Він каже, що читає поправді лиш такий читач, що читає не тільки очима, але й серцем. Що читання не є обовязком. Що навчитися читати це навчитися любити читати.

Це все гарно, але чи це вже розвязує питання? Чи не подібний буде чоловік, що хоче навчитися любити читати книжки, до мишей, що хотіли котові повісити дзвінок на шию? Що такий дзвінок на шиї придавсяб, звісно, але як його там зачепити?

ЯК ЧОЛОВІК РОСТЕ.

Каже автор цієї другої книжки, що людина повинна рости щодо читання книжок, як росте вона тілесно й умово.

Себто, в міру свого зросту вона повиннаб читати щораз інші книжки.

Чи не виходить з того висновок, що починати треба від книжок, від яких починають читати діти?

ЦІКАВІСТЬ І ПОЖИТОК.

Вилйем А. Беґлі, автор книжки „Як шукати фактів", подає немовби провідник по книжках: як шукати книжок у бібліотеці? як уживати книжки? як у ній шукати потрібних річей?

Автор, видимо, виходить із заложення, що в книжках є багато річей, які людині не лише цікаво й приємно знати, як говорили автори попередніх книжок, але й багато річей, які людині корисно знати, а яких людина інакше не пізнає, як лише через книжку.

Як казав Франко:

Книги — морська глибина:
Хто в них пірнув аж до дна,
Тай хоч труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

— А це що знову?! Моя дочка сидить вам, пане, на колінах! Прошу в цій хвилині забратися з моєї хати!

— Не можу, пане директоре, мені зовсім стерпла нога!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРОПАМЯТНА КНИГА У. Н. СОЮЗУ.

Побіда створила, в ціли довершила,
Зріс Союз, мов батько нас вяже.
В нім світло як смуга освічує друга,
Кому в цьому світлі належить заслу-
Пропамятна Книга розкаже. [га?

Ось так вміло і зручно пише нам вельми шановний поет нашої української іміґрації в Америці, М. Костишин, про ту велитенську працю, яку видав наш Український Народний Союз для своїх членів, як історичний документ нашої іміґрації, під наголовком „Пропамятна Книга".

Видання цеї книги, можна сказати, люксусове; під оглядом технічним дуже добре, під оглядом виховним і літературним надзвичайно гарне. Одним словом, можна сказати, що члени Українського Народного Союзу дістали княжий дарунок від свого покровителя Батька-Союзу.

Пропамятна Книга це історичний документ наших перших іміґрантів на американській землі; це незатерті сліди тих стежок, котрими ступали піонїри нинішньої чотиромільонової фінансової інституції. Сотні та тисячі відійшли від нас назавжди. Однак ця неоцінена Пропамятна Книга розкаже їх дітям про їх славних батьків, про їх мозольну працю для української ідеї. Тодішня „Свобода" переповнена віршами наших робітників, писаними гіркими слізми, а в тих віршах описується виїзд з краю. Всі вони це бемежна туґа за рідним краєм. До самої гробової дошки нагадують вони те, про що писав Сава Чернецький:

Коли я край свій кидав в розпуці
І плив у незнані, далекі краї,
То чув біль в серці, а сльози пекучі
І очи і лиця зросили мені.

І справді тяжка та гірка була доля тих перших каменярів, що клали цеглини під цю могутню святиню Український Народний Союз. Тому власне діти тих благородних батьків повинні підсилювати цю славну працю, яку започаткували їх батьки, та самі повинні приступати до орґанізації і вписувати своїх вже дітей. Це буде гідна та достойна праця дітей славних батьків. Кожна вписана до Союзу дитина буде вважатися ніби цвіткою на могилі її дідуся. На сторінках цеї гарної книги ви знайдете також про те, які колоди клали під ноги першим піонірам ріжні непрошені опікуни. На нашого іміґранта чигали всякого роду москвофіли та кацапи, плачені московськими царями. Бо в той час московський цар був продав Америці Аляску за кількадесять міліонів, і ці гроші дав московському митрополитові на московську пропаґанду в Америці. Митрополит заснував місію, до котрої набрав сотні тисяч темних батюшків, що мали ловити душі та притягати до московського корита. І тут не малу боротьбу мусіли зводити наші каменярі з тим чорносотенством, котре ходило вслід за нашими людьми та намовляло, що нема України ні Руси, тільки могутня „Рассея та белой цар батюшка".

Та в той тяжкий для нашої іміґрації час прибув до Америки на наше щастя о. Грушка. Цей закладає перший часопис в Америці, „Свободу", і починає орати запущений американський степ, а прочистивши трохи, закликає наших братів полоти та виривати пирій та всяку гидоту московфільства, мадярства, та польонофільства, що заслонює та заглушує розцвіт нашої іміґрації.

Ось перші зерна, що впали з руки цього першого сіяча о. Грушки: Німці, французи, чи американці є вільні й богаті народи, а ми, українці, бідні й обдерті, хоч живемо на найбогатшій землі в світі, бо складаємо свій крівавий піт і свою працю до чужої комори, а самі гинемо з голоду. А що гірше, ми навіть метрики народньої не знаємо. Бо коли кожне дике племя в Африці означене певним сталим іменем, то нас звуть, як хто хоче. Ми невільники і нас кличуть нумером.

Чому це так? Бо тоді, коли інші народи, що є тепер вільні і богаті, спокійно працювали на своїм полі над народнім самопізнанням, українець мусів віками стояти на варті, на полі битви з дикими татарами та бісурменськими ордами, щоб своїми грудьми охоронити европейську цивілізацію від азійських варварів. І тому не стало снаги на скріплення й обєднання українських сил.

Ось такі були перші зерна, кинені „Свободою" на американську землю. Ці могутні слова давали бодрість духа нашим піонірам до дальшого виривання пирию між нашими іміґрантами. Коли кацапи та мадярони переконались, що між „русинами" є світлі одиниці, що вміють як слід постояти за свою національність, тоді відійшли в запілля. До помочи о. Грушці прийшли інші працівники: священики і світські люди. Їх діяльністю заповнена „Пропамятна Книга". Всі ці народні працівники, з яких багато вже в гробі, стануть перед нами у світлі їхньої праці, їх діл.

„Пропамятна Книга" це жива історія української іміґрації. Вона обовязково повинна знаходитися в кожній українській хаті, не лише в членів Союзу, але і в нечленів. Бо багато є тут таких, що тут роджені, що батько орґанізував Союз і помер, а дитина покинула Союз і забула за батька, відчужилась. А тепер, у тій книзі віднайде рідного батька і — себе. „Пропамятна Книга" це неоцінений скарб для нашої іміґрації тут в Америці, і тому треба її масово й негайно розкупити, щоб можна приступити до нового накладу цієї книги.

В. Гасій,
Ню Йорк, Н. Й.

ВАГА ЛІТНІХ ПРОГУЛЬОК, ПІКНІКІВ І ЗДВИГІВ.

Всі товариські забави можуть мати глибше значіння, коли їх розумно влаштовується. В літі всі бажають виїхати десь поза місто і на лоні природи відсвіжити себе фізично і морально, налюбуватися зеленню, цітами, купелями. Після тяжких, нервових, галасливих міських днів кожному радісно дихнути свіжим, свобідним, пільним повітрям.

Всі народи використовують цей час на прогульки, пікніки, здвиги і т. п. Також і ми, українці, не оставляємося під тим оглядом позаду та в літнім сезоні справляємо ріжні пікніки, фестини, прогульки, здвиги і т. п. В останніх роках ми стараємося надати таким здвигам більший розмах і притягаємо до того орґанізації цілого стейту.

При тій нагоді варт би було пригадати, що на таких стейтових здвигах повинні виступити наші атлетичні і ґімнастичні гурти. Вони повинні як слід підготовитись до того і виступати з ріжними ґімнастичними і атлетичними пописами.

Ми знаємо, що Олімпійські ігрища, які датуються від 720 року перед Христом, також розпочалися з малого, а саме від бігових перегонів. Опісля ступнево так розрослися, що нині в тих ігрищах беруть участь майже всі народи світу, висилаючи на них своїх найкращих змагунів. Ми, українці, не маємо достаточно фондів, щоб висилати туди нашу дружину, але коли не можемо брати участи в світових спортових змаганнях, то можемо плекати спорт у себе при менших нагодах, таких, як от наші стейтові літні здвиги.

Само собою зрозуміле, що попри такі атлетичні виступи заряд таких здвигів може подбати також про інші точки програми, щоб зацікавити людей здвигом і получити приємне з корисним. Не шкодить, коли на таких здвигах люди забавляються в міру. Та все-таки я гадаю, що прийшов час, щоб ми на таких здвигах і пікніках не пописувалися такими „перегонами" — хто більше випе. Бо такі „пописи" дуже зле відбиваються на нас самих, як також дають погані приклади молодшим поколінням.

Сьогорічні націоналістичні здвиги повинні конкретно перевести ту програму. А тоді лекше здійсниться і те, що названо „Українською Олімпіядою", що відбулася минулого року в Філядельфії. Це був гарний початок і його не можна набудуче забувати.

Коли ми хочемо підготувати наш нарід як слід до самостійного життя, то не смієМо переривати його суспільної підготови. Але цю підготову ми мусимо старатись уприємнити, щоб вона не була нудною. Бо часто найкращі наміри проводу розбиваються об те, що ці заходи не інтересні і не притягаючі.

Теперішні літні здвиги це якраз новий спосіб суспільної підготови, в якій получується приємне з корисним.

Теперішні літні здвиги це якраз новий спосіб суспільної підготови, в якій получується приємне з корисним.

Т. Рудий, Белвил, Н. Дж.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КЛІВЛЕНД, О.

День українських націоналістів.

З приходом весни прийшов час літніх імпрез. Той час нам треба використати, щоб тим чином придбати якнайбільшу грошеву й моральну поміч визвольній справі. З усіх сторін доходять до нас вістки, що українські націоналісти всюди по Злучених Державах Америки влаштовують так звані „Націоналістичні Дні". Тому, що такі свята переводиться на більшу скалю, їх вартість під кожним оглядом велика. Крім матеріяльної користи вони мають також пропаґандну й виховну вартість. На таких святах стрічаються люди, розділені довгими роками партійними та релігійними межами, а, обмінявшися своїми поглядами, приходять до висновку, що ми всі діти тої самої Матери - України, лише розсварені навмисне ворогами. Пізнають вони також, що ідея українського націоналізму є одиноким творчим та діючим чинником, що збуджує, освідомлює й оціплює український нарід в один моноліт та вказує йому, що через українську національну революцію веде правдивий шлях до визволення України.

Щоб морально скріпити наш загал і придбати фонди для визвольної боротьби, Окружна Управа ОДВУ в Клівленді при співучасті інших національних орґанізацій, товариств та парохій влаштовує 4-го липня ц. р. такий Націоналістичний День у місті Клівленді.

Нехай на цьому святі не бракне ні одного свідомого українця-соборника, котрому на душі не лежалаб визвольна справа українського народу. Приниманням участи в цім святі ми маніфестуємо свою орґанізовану духову силу й солідарність з цими, котрі на рідних землях у підпіллю ведуть з ворогами тяжку й кріваву боротьбу.

Михайло Ярош.

ВІД РІДНОЇ ШКОЛИ

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ І КАНАДИ.

В останньому часі надійшло до Рідної Школи кілька грошевих посилок на **помилкову** адресу. Не треба й казати, що невластива адреса спричинює відборцеві непотрібні труднощі, а навіть може довести до того, що посилка може загалом не дійти на призначену ціль.

Пригадуємо, що на основі статуту Рідної Школи тільки головна управа Р. Ш. кермує орґанізацією збірок на виховні потреби Рідної Школи й тільки вона, а ніяка інша рідно-шкільна орґанізація поза нею не має уповновашення звертатися до жертвенности заграничних українців. Якби виринула конечна потреба для якоїсь установи чи особи повести акцію на окрему **рідно-шкільну** ціль, то може це зробити тільки через головну управу Р. Ш. Вона має цілість усієї рідно-шкільної акції у своїх руках. Цього вимагає не тільки дисципліна, але й добро рідно-шкільної орґанізації.

Звертаємо увагу Українського Громадянства у Злучених Державах і Канаді, що теперішня адреса Рідної Школи така:

Головна Управа Рідної Школи, Львів, вул. Сикстуська 46.

Ввічливо прохаємо всіх тих, що переслали якінебудь грошеві посилки до Рідної Школи на іншу адресу, ніж на „вул. Сикстуська 46", подати Рідній Школі до відома день посилки, вислану суму, а по змозі й імя відборця посилки.

ГОЛОВНА УПРАВА РІДНОЇ ШКОЛИ У ЛЬВОВІ, вул. СИКСТУСЬКА 46:
Денис Коренець, голова;
Д-р Мирон Коновалець, секр.

КИТАЙСЬКА ЧЕМНІСТЬ.

Китайці — найчемніший народ на світі. Їх розмови наполовину складаються з вишуканих компліментів та цвітистих зворотів.

Недавно один чужинець, що знає китайську мову, підслухав осьяку гутірку двох китайських купців:

— Високодостойний і наймудріший Чан-Тао-Лі! Твій нікчемний слуга й підніжок бажає осмілитися звернути твою увагу на одну дрібницю — якщо твоя достойність зволить вислухати...

— Вельми честигідний Чун-Сін-Ліне! Твій всепокірний підданий, мізерний хробак Чан-Тао-Лі, вже цілий перемінився в вухо і жде, коли твої високо-мудрі слова спливуть у нього наче цілюща роса у спрагнену цвітку!

— Скарбнице мудрости, вельми достойний Чан-Тао-Лі! Вексель, прикрашений твоїм шляхотним підписом ще не заплачений. Твій негідний слуга осмілюється завважити, що колиб твоя ласкавість не пригадала собі завтра про викупно того векселя й не принесла довжних сто долярів, які з глибокою пошаною будуть заінкасовані, то твій негідний, малолітній слуга Чун-Сін-Лін поломить бамбусовий патик поважної грубини на твоїх високодостойних плечах.

Доктор Коралик сидить у гостинниці та курить величезне цигаро. Перед ним стоїть кухлик пива.

— Алеж, пане докторе — докоряє хтось із присутніх докторові — бачу, що ви пете й курите, хоч так забороняєте це своїм пацієнтам.

— То щож з того? — відповідає д-р Коралик — дороговказ також вказує людям дорогу, одначе сам нею не ходить!

М. Костишин.

СПАСИБІ, ЮНАЧЕ!
(Миколі Горішному).

Спасибі, юначе, за слово прихильне,
Що ти на папері чутливо розлив.
Воно в тебе вийшло чільне, непомильне,
Бо я цю ідею над все полюбив.

Звук моєї пісні іще не стихає...
Хоч краються риси глибоко в чоло,
Вона що хвилини для вас оживає,
На згадку молодне, як давно було.

Ця мрія, юначе, про все забуває,
Буденні турботи в житті не числить,
На всі перешкоди уваг не звертає,
А лиш цю щирість, що в серцю лежить.

Про долю нещасну, про край наш коханий,
Тираном роздертий, сповитий у жах.
А в ньому цей велит світом не признаний,
Що рветься до волі як зловлений птах.

Ось тее, юначе, гадюкою впилось,
Під серцем лоскоче неначе червак.
Хоч старість гне спину, бо так вже судилось,
Мені все здається, що я ще юнак.

Тому пісня ллеться сумна, то бадьора,
Часом жартовлива бандура гуде,
Щоб лихо забути, як гуляло вчора,
Ні тим не журитись, що завтра буде.

Бачиш, що часами журба загуляє:
Тож співай, учися борні у житті,
Хай пісня що хвилі дужче оживає,
Щоб марно не щезла колись в забутті.

Хай звуки несуться високо під хмари,
Про край, про свій нарід, про долю співай!
Хай голос бе в серця як звуки з ґітари,
Спасибі! Тай нишком ці слова згадай.

WPA БУДУЄ ПУБЛИЧНІ ЗАБАВОВІ ОСЕРЕДКИ.

Машинова ера дає нам більше часу на розривки. Одначе в теперішнім часі маємо менше розривкових місць у наших перелюднених містах, як було сто років тому, коли діти мали великі площі для забав, з дервиною та потоками, недалеко від помешкань. Зваживши те, що брак нагод на нормальні розривки являється причиною злочинів серед молоді, наші місцевості побудували парки та забавові площі. Одначе 1930 року була пересічно одна або менше публична забавова площа на кожних три тисячі дітей.

Дорослі люди теж потребують розривок для здоровля. Тільки дехто може спромогтись належати до позамісцевих клюбів. Наші парки є залюднені кожного свята; наші приморські побережжя густо заселені підчас цілого літа, а від суботи до понеділка наші головні дороги з міста на провінцію і навпаки густо переповнені автомобілями.

Депресія оставила наші місцевості з малими фондами для витрати на публичні парки і забавові площі. На щастя, федеральний уряд прийшов їм на поміч із своїми програмами припадкової праці.

До 30. вересня 1936 року близько 8,500 проєктів для будови чи уліпшення розривкових місць проведено в рух через WPA. Близько 1,900 з них це розривкові будинки, такі, як місця на перегони, ґімнастичні салі, купелеві ставки у будинках, громадські доми та клюби. Звиш 2,500 проєктів для будови розривкових і атлетичних площ та звиш 2,700 для купелевих побереж та отвертих ставків, ґолфових піль, виставових та забавових місць.

Робітники WPA збудували майже кожного роду розривкові місця, а саме почавши від круголеть до саль на перегони. Для зимового спорту збудовано ріжні місця для скакання, спускання та совгання. Інші гри під голим небом як бейзбол, футбол, теніс, бескетбол, тощо, відбуваються на спеціяльно до того призначених площах.

Одначе час і місце на розривки це ще не все, чого Америка потребує. Крім того є потрібне щось подібне до стародавніх громадських чи сусідських метод; так, щоб це було під проводом відповідальних людей. Крім таких публичних установ та інституцій, як паркові заряди та громадські осередки, ріжні півурядові інституції постачають молодих і старших людей до нагляду над розривками. Але вся та поміч, яку могли дати згадані установи, була ослаблена депресією. Та знов, на щастя, федеральна програмова праця прийшла на поміч нашим громадам.

Багато проєктів WPA, затруднюючи умових робітників, доповнила діяльність існуючих установ. Публичні морські побережжя та купелеві ставки потребують для охорони та вжитку вправних сторожів, котрі одночасно були би вправними інструкторами. Публичні забавові площі потребують досвідчених дорослих доглядачів, а громадські доми потребують вишколених людей до нагляду та ведення курсів у всій розривковій діяльності, яка там започатковувалась.

Проєкти WPA постачили багато таких доглядачів. Багато з тих робітників пізніше дістали постійну працю в міських установах. Вся ця праця є цього роду, що чимраз більше перебирають її на себе публичні власти. У деяких місцях розривкові програми WPA були першими при праці та були такі успішні, що їх перебирає правильна публична функція так скоро, як тільки місцевий буджет на це дозволяє.

Замітна сторона сучасного стану дістала всесвітнє признання за таку працю. Існування тогож більше не квестіонується. Безхоронна розривка показалась найкоштовнішою для публики, а приписи загальних розривок для всього населення вважається як демократичну необхідність.

ВИНО ЗІ СОЛИ.

Відомо є, що не всяка земля є відпорна для плекання виноградної лози. Кожний рід винної лози потребує ґрунту з відповідними накладниками. Головнож для доброго винограду потрібне є, щоби земля мала в собі відповідну скількість заліза.

В Еспанії, у катальонській провінції, тече ріка Кардонер. На одному березі тієї ріки знімається гора висока на яких 150 стіп. У давніх часах добували з тієї гори сіль. Сьогодні гора засаджена виноградниками, які доставляють усій Еспанії а також і закордонові відоме дуже добре вино. Фаховці твердять, що спеціяльні прикмети це вино завдячує соли, на якій росте ця винна лоза. А саме згадана гора вкрита верствою землі г р у б о ю майже на стопу, а нутро землі складається із соли.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

З весілля на Рідну Школу.

В суботу, 22. травня, відбулося вінчання Анни Сухорської з Михайлом Забавою. Часто читаємо в пресі, що наші українські весілля вже відбуваються в першорядних готелях. Одначе дуже часто поза великанські розходи не багато користи з тих забав. Весілля, яке відбулося тут, ріжнилося тим, що зібралася родина і сусіди до весільного обіду і щиро сердечно, як одна примірна родина, при забаві не забули і про рідний край.

Між присутніми був наш сусід Роман Слободян і на просьбу вуйка молодої, К. Качуряка, сказав коротку, але ядерну промову, в якій зложив побажання молодятам і взивав, щоб не забували на батьків своїх і цінили все те, що гарне між українським народом. По відспіванню молодятам многоліттсвія, зібрані зложили жертву в сумі $10.35 на Рідну Школу, яку то жертву вислано до краю через Обєднання. Збіркою занялись Олександер Олекса і Кость Качуряк. Жертви зложили по $1: Михайло й Анна Забава, Р. Слободян, О. Олекса, К. Качуряк, М. Сухорський, А. Полянський, І. Бондра, В. Гнатюк і І. Качуряк; по 50 ц.: Анна Лусич і Т. Федош; М. Фецула 35 ц.

Варт згадати, що батько молодої, п. М. Сухорський, є секретарем 3 відділу У. Н. Союзу і бере чинну участь у громадській праці.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На Рідну Школу.

В укр. кат. церкві св. Івана Хрестителя зібрано при цілуванні хреста в часі Великодніх Свят $22.78, які вислано через Обєднання на Рідну Школу в старім краю.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідну Школу.

Гром. Г. Юрків зібрав на весіллі в громадян Андрушків $6.70 на Рідну Школу. Жертву вислано через Обєднання.

П. Задорецький.

МЕНЧЕСТЕР, Н. Г.

На Школу в Стемфорд, Конн.

Дня 23. травня відбулося 25-ліття подружжя гром. Романа й Катерини Петричкович. В часі забави Катерина Романець промовила кілька слів про потребу помочі Вищій Школі в Стемфорді. Опісля переведено на ту ціль збірку, якою занялись Й. Харко й Катерина Романець. Жертвували: Р. і К. Петричкович $7; М. Бухонок $2; по $1: Й. Харко, К. Романець, М. Бухонок, Г. Петричкович, Г. Ґула, Я. Стичкович, В. Платок і С. Ірха зі Сейлем, Масс.; по 50 ц.: В. Лучка, В. Петрів, А. Беднарчик, В. Синедяк, А. Бухонок, Г. Лучкевич; по 25 ц.: Н. Януш і Н. Моголяк. Решту зібрано дрібними датками й разом вислано через Обєднання $20.80.

Катерина Романець, Йосиф Харко.

ФОРД СИТІ, ПА.

На народні цілі.

Члени Тов. Запорозька Січ, від. 63 У. Н. Союзу, на своїх зборах не забули її за Рідний Край та ухвалили виасиґнувати з каси У. Н. Дому $15, призначуючи по $5 на Рідну Школу, інвалідів та визвольну боротьбу. Гроші вислано через Обєднання.

Д. Буряк, предс.; **М. Личак**, секр.; **М. Барна**, касієр.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

На Рідний Край.

Максим Журавель, умираючи, записав у своїм заповіті по $50 на інвалідів, Рідну Школу та політичних вязнів. Отже наставлений опікун, гром. Іван Демчик, сповняючи волю покійного М. Журавля, переслав тепер через Обєднання тих $150 на вище подані цілі.

НАНТИ ГЛО, ПА.

На Рідну Школу.

З нагоди Дня Матери наша громада подарувала заслуженій у народній праці, найстаршій жінці громади, вдові пані О. Бабяк, велику китицю цвітів, а притім зібрані громадяни не забули й за Рідну Школу та зложили на ту ціль $5.95. Гроші вислано через Обєднання.

о. С. Гривнак.

ГАРТФОРД, КОНН.

На Школу в Коломиї.

На забаві, що відбулася в честь громадян Кунікевичів, зібрано $8 на школу ім. Грушевського в Коломиї та вислано ті гроші через Обєднання.

П. Курко.

ПОСМЕРТНА ОПОВІСТКА

Дня 28. травня ц. р. помер у 58. році життя Семен Паращинець, член від. 369 У. Н. Союзу, в Палмертон, Па.

Покійний родився в селі Соколики, пов. Турка над Стриєм, Галичина. До Союзу вступив у 1914 році. Покійний полишив жінку Анну і 8 дітей, 3 сини і 5 доньок. Похорон відбувся з української гр. катол. церкви.

В. Й. П.

Михайло Куба, секр.

У лазні.

Розенблят: Фе, то стид приходити до лазні з такими брудними ногами!

Гіршгорн: В а ш і ще брудніші!

Розенблят (с е р д и т о): Так, та я старший від вас!

Дочка: Тату, Петро напевно сподобається тобі, він такий гарний!

Батько: А чи він має гроші?

Дочка: Ви м у ж ч и н и справді дивні! Він так само питався мене, коли я згадувала йому про тебе!

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

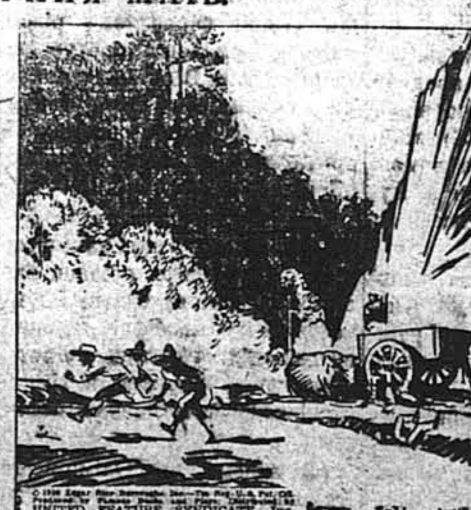
ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (31)

Коли майор Мартлінг повалився, пробитий ножем, Тарзан скочив йому на поміч. Розбишака, що доконав цього вчинку, якраз підніс був вдруге ножа, щоб те саме зробити Тарзанові. Але Тарзан блискавкою вирвав йому одною рукою ножа, а другою так шарнув по зубах, що той без притомности покотився на землю. Узброєний у ніж, тепер Тарзан кинувся в дальшу боротьбу.

Мов вихор кидався він тепер направо і наліво, не даючи ні одному напасникові себе навіть задраснути. Можливо, що напасники булиб його прошили кулею з револьвера, але всі вони були так вимішані, що небезпечно було стріляти, щоб свого власного чоловіка не вбити. Ця ситуація позволяла Тарзанові вповні користати зі своєї зручности і сили.

Ще ніколи в життю ці розбишаки не мали такого сильного, а заразом зручного і бистрого противника, як цей раз. Впродовж кількох хвилин половина їх лежала мертва або ранена на землі. Решті почала відвага втікати в пяти. Тепер вони вже не атакували, тільки оборонялися. Ще по кількох хвилинах вони всі почали з цілої сили втікати.

Тарзан не гнався за ними, тільки обернувся, щоб дати поміч раненому майорові. Юля Дейл була вже біля нього і старалася спинити кров, що випливала струмочком з його грудей. Побачивши, що розбишаки втекли, майор легко усміхнувся і промовив: „Це кінець нашої подорожі! Як скоро вона закінчилася". „Це тільки початок моєї подорожі, я мушу продовжати", відповів Тарзан.